

зміні переходу до реконструктивного розвитку // Економіка України. — 2017. — №5-6. — С.39–57.

2. Паламарчук О.М., Паламарчук Г.М. Сіткова організація підприємництва як чинник інноваційного розвитку економіки // Проблеми науки. — 2007. — №9. — С.2-7.

3. Єфименко Т.І. Реформування та уніфікація інформаційного простору України // Економіка України. — 2017. — №5-6. — С.78–89.

*Петровський Петро Михайлович, д-р наук з державного управління,
професор, завідувач кафедри державного управління
Федорчак Ольга Василівна, к. н. з державного управління, доцент, Львівський
регіональний інститут державного управління
НАДУ при Президентіві України*

РОЛЬ АГЕНЦІЙ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У ФОРМУВАННІ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

На сьогодні інвестиційна діяльність на рівні регіонів віддзеркалює негативні макроекономічні тенденції в країні та зазнає впливу з боку об'єктивно складених соціально-економічних умов конкретного регіону. Так, в Україні існує значна диференціація регіонів за рівнем економічного розвитку.

Основні інвестиційні ресурси зосередженні переважно в м. Києві, де виробляється майже 20 % ВВП країни, акумулюється 50 % усіх прямих іноземних інвестицій, збільшується чисельність населення за рахунок міграції з інших регіонів. Також спостерігається тенденція до концентрації інвестиційних ресурсів у великих містах та окремих обласних центрах. Зокрема, близько 65 % обсягу капітальних інвестицій освоєно у п'яти регіонах України: у м. Києві, Дніпропетровській, Київській, Львівській, Харківській областях. Близько 80 % прямих іноземних інвестицій сконцентровано теж у цих регіонах [10].

Разом з тим, в Україні все ще існує значна кількість депресивних регіонів, рівень питомої ваги яких сягає понад 60 % [1]. У цих регіонах спостерігається спад інвестиційної активності та погіршення соціально-економічного розвитку загалом. Слабкі інвестиційні позиції цих регіонів не дають змогу розширювати виробництво і залучати інвестиції. У підсумку це призводить до виникнення ефекту «замкненого кола інвестування», коли непривабливі в інвестиційному плані регіони не мають можливості залучати інвестиційні ресурси і залишаються економічно слаборозвиненими [10].

Наведені вище обставини унеможливають застосування уніфікованого підходу до реалізації державної інвестиційної політики на регіональному рівні і потребують виважених управлінських рішень органів місцевої влади щодо залучення інвестицій. Виходячи з цього, дослідження проблем державного управління інвестиційною діяльністю на регіональному рівні та питання

відновлення позитивної інвестиційної динаміки в регіонах України є актуальним і своєчасним.

У широкому розумінні регіональна інвестиційна політика являє собою комплекс дій місцевої влади щодо реалізації конкурентних переваг території, мінімізації місцевих ризиків та стимулювання вкладення капіталів у пріоритетні галузі економіки, визначені стратегією розвитку регіону тощо.

Реалізувати інвестиційну політику держави на рівні регіону покладено на місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

На регіональному рівні, згідно із Законом України «Про місцеві державні адміністрації», регулювання інвестиційної діяльності здійснює обласна державна адміністрація, яка належить до системи органів виконавчої влади в Україні. Фактично діяльність обласних державних адміністрацій із залучення інвестицій обмежується представленням інвестиційних пропозицій на власних сайтах; а також ініціювання проведення різноманітних економічних та інвестиційних форумів, на яких можуть укладатися угоди між вітчизняними підприємствами даного регіону і зарубіжними інвесторами.

Однак, головними чинниками, що впливають на формування уподобань інвесторів, є розвиненість інфраструктури, швидкість обороту капіталу, доходи населення, економічний потенціал, рівень прибутковості підприємств. І навіть, якщо регіон може виявитися привабливим з погляду природних умов та дешевої робочої сили, то з погляду низького рівня розвитку інфраструктури, невисоких доходів населення, відсутності привабливих/дешевих об'єктів для інвестування цей регіон часто стає непривабливим для інвестора. За таких обставин проявляється низька ефективність зусиль обласних адміністрацій для підвищення інвестиційної привабливості регіонів [10].

Крім того, на рівні областей України питаннями формування регіональної інвестиційної політики займаються обласні ради, зокрема постійні комісії рад з питань інвестиційної діяльності, а також структурні підрозділи виконавчих апаратів обласних рад. Проте, не у всіх обласних радах створені комісії з інвестиційної політики та відповідні структурні підрозділи (управління чи відділи) виконавчих апаратів обласних рад, що займаються питаннями залучення інвестицій. Зокрема, лише у дев'яти областях України у структурі виконавчих апаратів обласних рад є відповідні відділи, відповідальні за регулювання інвестиційної діяльності.

Міські, селищні та сільські ради також сприяють залученню іноземних інвестицій і здійсненню інвестиційної діяльності на відповідній території. Проте можливостей сільських, селищних та міських рад (особливо рад у малих містах) недостатньо для кваліфікованого моніторингу та управління не тільки інвестиційними процесами, але й економічним розвитком в цілому. В штатному розписі сільських та селищних рад часто немає навіть посади економіста, що, як правило, пояснюється обмеженістю бюджетного фінансування [4]. Таким чином, дії місцевої влади, не мають стратегічного спрямування щодо залучення інвестицій і не сприяють розкриттю внутрішнього потенціалу регіону [10].

Зауважимо, що у багатьох країнах світу створені інституції, завданням яких є допомога інвесторам під час реалізації інвестиційних проектів на території відповідного регіону. У Чехії, Словенії, Туреччині, Польщі, Німеччині та інших країнах працюють такі центри. Тому, в умовах сьогодення, коли виникає гостра потреба в залученні інвестиційних ресурсів для економічного розвитку регіонів України, діяльність таких інституцій була би доречною.

Уряд неодноразово робив спробу формування таких інституцій в Україні. Так, у 2007 році, згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України [6] було утворено 27 регіональних центрів інноваційного розвитку.

Головними завданнями центрів були: сприяння інформаційно-аналітичній, методичній, організаційній підтримці інноваційного розвитку провідних галузей економіки та поліпшення інноваційної інфраструктури.

Згодом, у 2010 р. відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України [8], зазначені центри були перейменовані на регіональні центри з інвестицій та розвитку. Мережа зазначених центрів охоплювала 27 державних бюджетних установ, що були розташовані по всій території України.

Згідно із Законом України [9], центри надавали комплексну допомогу інвесторам за принципом «єдиного вікна». Регіональні центри з інвестицій та розвитку мали зосереджуватися на чотирьох ключових напрямках діяльності: 1) забезпечення підготовки та реалізації проектів за принципом «єдиного вікна»; 2) участь в реалізації складових національних проектів регіону; 3) здійснення заходів щодо ресурсного забезпечення інвестиційного розвитку регіону; 4) маркетинг територій [3].

Однак, часто функції регіональних центрів з інвестицій та розвитку дублювалися з функціями відповідних відділів інвестицій головних управлінь економіки обласних державних адміністрацій. Тому, у 2014 році, одночасно з ліквідацією Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами, було ліквідовано і 23 регіональні центри з інвестицій та розвитку.

Доречно відмітити, що в європейських країнах нагромаджено певний досвід підвищення інвестиційної привабливості територій та стимулювання місцевого і регіонального економічного розвитку. Зокрема, інтерес складає діяльність агенцій (агентств) регіонального розвитку, що активно діють в цих країнах. Функціонування зазначених інституцій дозволяє вирішувати проблему співпраці влади, бізнесу та громадськості, і сприяє стимулюванню розвитку територій. Агенції регіонального розвитку є своєрідними «посередниками» між підприємцями, органами влади різних рівнів та громадськістю.

В Україні подібна практика частково впроваджується з 2001 року, коли завдяки діяльності різних донорських організацій почали утворюватися агенції регіонального розвитку. Згодом, у 2016 році Кабінетом Міністрів України було затверджено «Типове положення про агенцію регіонального розвитку», яким визначався організаційно-правовий статус агенції, її основні права та функції, органи управління та джерела фінансування [7]. Відповідно до Положення, агенції є неприбутковими не бюджетними установами, які допомагатимуть

місцевій владі втілювати регіональну стратегію розвитку. Засновниками агенцій можуть бути обласні державні адміністрації, обласні ради та неурядові організації. Причому, в регіоні може бути утворена лише одна агенція, тобто мається на увазі створення однієї агенції в кожній області. Агенція повинна мати своє найменування, в якому містилася б назва відповідного регіону [2].

Відповідно до задуму Постанови агенції мають працювати як офіси з надання консультацій і практичної допомоги щодо підготовки та реалізації стратегій, програм і проектів розвитку території. Вони повинні вести роботу з пошуку інвесторів, готувати пропозиції щодо поліпшення інвестиційного клімату, здійснювати діяльність з промоції регіону в Україні та за її межами.

Метою діяльності агенцій мало бути сприяння підвищенню інвестиційної привабливості регіонів, залученню інвестиційних та кредитних ресурсів, міжнародної технічної допомоги та створення сприятливих умов для розвитку територіальної громади.

Однак, на думку вітчизняних науковців, ситуацію в країні щодо утворення та функціонування агенцій регіонального розвитку, можна охарактеризувати як неузгоджену, хаотичну, фрагментарну, нескоординовану, різнопланову та різновекторну. В Україні агенцією регіонального розвитку прагне бути мало не кожна громадська організація, що декларує намір працювати на регіональному рівні або досліджувати регіональні процеси. Крім того, на території однієї області можуть діяти по декілька агенцій (наприклад, на території Дніпропетровської, Полтавської, Чернівецької областей діє по 2 агенції, Львівської – 3, у м. Київ – 6 тощо) [2].

Агенції регіонального розвитку декларують про надання доволі широкого спектру послуг: стратегічне планування, розробка та впровадження планів, проектів, програм розвитку регіону й територіальних громад; розробка та експертиза бізнес-планів та інвестиційних проектів; організація семінарів, конференцій, круглих столів, навчальних програм; ініціювання ділової активності щодо створення нових робочих місць та виробництв; допомога місцевим компаніям та науковим закладам у пошуку партнерів, інвесторів і виробників продукції та послуг; проведення презентацій, рекламної діяльності та маркетингових досліджень; розробка систем мотивації персоналу; розробка положень і посадових інструкцій та оптимізація організаційної структури; рекламування новітніх технологій і продуктів закордонних партнерів тощо [2].

Проте, часто наведений перелік є загальним, а діяльність окремих агенцій зводиться лише до консультування. Окрім того, інформація про діяльність агенцій регіонального розвитку є закритою. Так, неможливо отримати інформацію щодо основних проектів, які реалізовані агенціями, щодо обсягу залучених інвестицій тощо. Здебільшого вся доступна інформація стосується кількості проведених тренінгів, круглих столів та семінарів [2].

У розвинених країнах світу агенції мають визначені чіткі напрями діяльності. До прикладу, значний досвід здійснення державної регіональної політики має Великобританія. Для країни на протязі багатьох років актуальною

була проблема розвитку депресивних районів. Першочерговими заходами державної політики були програми підтримки малого та середнього бізнесу зазначених територій, здійснювані із центру. Однак, низька ефективність реалізації зазначених проектів довела необхідність переорієнтації основного координаційного центру на рівень окремих територій. У країні здобули поширення агенції регіонального розвитку, які опікувалися передусім підтримкою малого та середнього бізнесу, рекламуванням та маркетингом території серед потенційних інвесторів. Показником ефективності їх роботи є мультиплікатор інвестицій. Так, експерти Великобританії підрахували, що агенції регіонального розвитку країни у 2009 році генерували 4,5 фунта стерлінгів для місцевої економіки з кожного фунта державних витрат [2].

З огляду на це, на сьогоднішньому етапі, у зв'язку з ліквідацією Міністерством економічного розвитку та торгівлі України мережі регіональних центрів з інвестицій та розвитку, а також в контексті реалізації принципу децентралізації та підвищення суб'єктності регіональних структур управління [5] важливо, щоб згадані актуальні напрацювання в окремих регіонах були збережені, а у структурі новостворюваних в регіонах агенцій регіонального розвитку були хоча б невеликі підрозділи, які б займалися питаннями залучення і супроводу інвесторів. Окрім того, потребує також впорядкування діяльності агенцій регіонального розвитку через регламентацію їх взаємодії із органами регіонального управління та впровадження обов'язкової реєстрації їх статутів.

Список використаних джерел

1. Дуков Д.Ф. Напрями удосконалення комплексного механізму державного управління інвестиціями в регіональний розвиток : [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ст. канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 – механізми держ. упр. / Д.Ф. Дуков; ОРІДУ НАДУ. – Одеса: [б.в.], 2017. – 21 с.

2. Зверяков М.І. Розбудова в Україні мережі агенцій регіонального розвитку: вітчизняний досвід і керівництво до дій / М.І. Зверяков, Н.В. Сментина // Бізнес Інформ. – 2014. – № 6. – С. 57 – 63.

3. Каськів В.В. Організаційні основи управління національними проектами в регіонах / В.В. Каськів // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Економіка. – 2012. – № 12. – С. 231 – 236.

4. Петкова Л.О. Муніципальні інвестиції та кредити / Л.О. Петкова, В.В. Проскурін. – К. : [б.в.], 2006. – 158 с.

5. Петровський П.М. Теоретико-методологічні основи становлення успішного суб'єкта регіонального розвитку в Україні / П.М. Петровський // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. ЛРІДУ НАДУ. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2016 - Вип. 49. – С. 3 – 10.

6. Питання утворення регіональних центрів інноваційного розвитку: розпорядження КМУ №255-р.від 03.05.2007. – [чинне] // Офіційний вісник України. – 2007. – № 33. – Ст. 1346.

7. Про затвердження Типового положення про агенцію регіонального розвитку : постанова КМУ № 258 від 11.02.2016. – [чинна] // Офіційний вісник

України. – 2016. – № 28. – Ст. 1107.

8. Про перейменування регіональних центрів інноваційного розвитку: розпорядження КМУ №1289-р. від 30.06.2010. – [чинне] // Офіційний вісник України. – 2010. – № 50. – Ст. 1665.

9. Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» : закон України № 2623-VI від 21.10.2010. – [чинний] // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 11. – Ст. 70.

10. Шевченко О.В. Шляхи відновлення інвестиційної активності в регіонах України в умовах економічної нестабільності [Ел. ресурс] / О.В. Шевченко // Аналітична записка Нац. ін.-ту стратег. досл. – Серія : Регіональний розвиток. – № 27. – 2015. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>

*Павлюк Алла Петрівна, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник, завідувач сектору,
Національний інститут стратегічних досліджень*

СЕКТОРАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Невід’ємною складовою реформи територіальної організації влади, поряд із формуванням об’єднаних територіальних громад (ОТГ) та фінансовою децентралізацією, є секторальна децентралізація, результатом якої має стати чіткий розподіл повноважень і ресурсів між рівнями та органами управління щодо забезпечення всього комплексу соціальних та адміністративних послуг населенню та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку територій. Уряд України оголосив 2017 рік роком впровадження секторальної децентралізації, що допомогло мобілізувати зусилля для створення інституційно-правової бази секторальних реформ та фінансові ресурси для реалізації визначених завдань.

До критично важливих для підвищення спроможності територіальних громад сфер секторальної децентралізації належать передусім освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, містобудування та архітектурно-будівельний контроль, земельні відносини, дорожня інфраструктура, житлово-комунальне господарство, інфраструктура надання адміністративних послуг населенню.

Динаміка реформ за окремими напрямками секторальної децентралізації обумовлена цілою низкою чинників, серед яких вагому роль відіграє прийняття політичних рішень щодо реалізації окремих галузевих реформ залежно від їхньої суспільної важливості.

Децентралізація у сфері освіти має забезпечити доступність та належну якість загальноосвітніх послуг незалежно від місця проживання, створення прозорої системи фінансування освіти, забезпечення гарантованих джерел фінансування освітніх послуг. Головними завданнями реформи у 2017 році визначено розбудову мережі опорних шкіл, оптимізацію малокомплектних